

Utbildningsinspektion i Mo, Stråtjärä och Bergviksskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av rektorsområdet	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	4
Bedömning av genomförandet.....	6
Bedömning av förutsättningar	12

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt skolorna den 19–21 september 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärder ska redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Söderhamns kommun och skolorna dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I skolorna intervjuades rektorn, lärare, elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av rektorsområdet

Bergviksskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	18
Grundskola	151

Källa: Skolans uppgifter

I Bergviksskolan är barnen i förskoleklassen uppdelade i två mindre grupper. De övriga eleverna är indelade i två klasser med årskurser 1, två klasser med årskurs 2 och 3 samt en klass för vardera årskursen 4, 5 och 6.

Mo skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	9
Grundskola	84

Källa: Skolans uppgifter

I Mo skola är eleverna indelade i förskoleklass och en klass med årskurs 1 och 2, en med årskurs 3 och en med årskurs 4 samt två klasser med årskurs 5 och 6.

Stråttjärä skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	4
Grundskola	46

Källa: Skolans uppgifter

I Stråttjärä finns en klass för barnen i förskoleklassen, årskurs 1 och årskurs 2, en klass med eleverna i årskurs 3 och 4 samt en klass med eleverna i årskurs 5 och 6.

Rapporten omfattar tre skolor som tillsammans utgör ett rektorsområde. Skolorna ligger i olika tätorter med upp till 20 kilometers avstånd emellan, vilket gör att de fungerar som tre separata enheter med en gemensam rektor. Bergviksskolan förskoleklass – årskurs 6 är en del i Bergviksskolan där eleverna från alla tre skolorna fortsätter i årskurserna 7–9. Mo skola ligger nordväst om Bergvik och Stråttjärä skola som har lägst antal elever ligger 13 km söder om Bergvik. Alla tre skolorna ligger i landsorten vilket innebär att de flesta eleverna åker skolskjuts till och från skolan.

I anslutning till skolorna finns fritidshem. Kommunens ansvarstagande för skolbarnsomsorgen behandlas i den övergripande kommunrapporten.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid skolorna och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att skolorna når goda resultat i ämnena svenska, matematik och engelska. Hur resultaten ser ut i övriga ämnen har inte skolorna gjort någon bedömning av. Någon generell utvärdering av undervisningen görs inte heller men inspektörerna ser prov på många goda exempel där elever ges möjligheter att utvecklas i riktning mot de nationella målen.

Elevernas möjlighet till inflytande över såväl undervisningen som skolans verksamhet i övrigt bör förbättras. Detta förutsätter en ökad kännedom om vilka mål som finns för utbildningen. Arbetet med likabehandling och förebyggande arbete mot diskriminering och annan kränkande behandling måste förbättras och som stöd i det arbetet måste alla skolorna upprätta likabehandlingsplaner.

Generellt har skolorna ett bra arbete för att tillgodose elever i behov av särskilt stöd. Åtgärdsprogrammen bör dock i större utsträckning beskriva på vilket sätt undervisningen anpassas till eleven för att eleven ska nå de nationella målen.

Skolornas planering, uppföljnings- och utvärderingsarbete behöver ytterligare förbättras så att det blir tydligare samband med de nationella målen.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolorna gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolorna bedriver inte ett tillräckligt målinriktat arbete för att förebygga och förhindra förekomsten av diskriminering och andra former av kränkande behandling (5 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Skolornas likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Skolorna uppfyller inte författningarnas krav på delaktighet vid upprättandet av likabehandlingsplanen (2 § förordningen om barns och elevers deltagande i arbetet med en likabehandlingsplan).
- Kvalitetsredovisningen inte uppfyller författningarnas krav (3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Skolorna behöver förbättra kännedomen om målen för utbildningen för såväl lärare som elever och föräldrar.
- Skolorna bör förbättra uppföljning och utvärdering av undervisningen så att det säkerställs att eleverna ges möjlighet att utveckla de kunskapskvaliteter som anges i läroplanen och kursplanerna.
- Skolorna bör förbättra informationen till elever och vårdnadshavare om elevens kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen.
- Skolorna bör förbättra arbetet med elevernas möjligheter till inflytande över såväl undervisningen som skolans arbetsmiljö.
- Skolornas individuella utvecklingsplaner bör utvecklas så att de i högre grad anger vilka insatser som skolan behöver vidta för att eleverna ska utvecklas i riktning mot de nationella målen att uppnå.
- Rektors övergripande arbete med att verka för utveckling av utbildningen bör förbättras.

- Skolornas kvalitetsarbete bör förbättras.
- Rektors ansvarstagande för att alla elever i behov av särskilt stöd får detta bör förbättras.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen de nationella kursplanerna och programmålen.

Kunskaper

Enligt skollagen ska utbildningen i förskoleklassen stimulera varje barns utveckling och lärande. Den ska ligga till grund för fortsatt skolgång. Förskoleklassen omfattas inte av målen att uppnå som finns angivna i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet m.m. (Lpo 94) eller grundskolans kursplaner. Lagstiftaren har därmed avsett att det i första hand inte är barnens kunskaper som ska mätas utan att det är målen att sträva mot och därmed om verksamheten stimulerar barnens utveckling som ska utvärderas.

Inspektörerna har inte tagit del av någon utvärdering av verksamheten i förskoleklasserna vid skolorna. Inspektörerna bedömer dock utifrån intervjuer och besök i verksamheten att arbetet med barnen i förskoleklassen genomsyras av intentionerna i styrdokumentet.

I läroplanen och kursplanerna för grundskolans ämnen finns mål som eleverna ska ha uppnått i slutet av det femte respektive det nionde skolåret.

I Bergviksskolans och Stråtjärna skolas kvalitetsredovisningar finns en redovisning av elevernas kunskapsresultat utifrån diagnostiska prov i årskurs 2 i ämnena matematik och svenska. Denna visar att så gott som samtliga elever av lärarna bedömts ha tillräckliga kunskaper. Alla tre skolorna har en redovisning av i vilken mån eleverna når målen för de nationella proven i svenska, engelska och matematik i årskurs 5. Enligt denna redovisning når nästan samtliga elever i Stråtjärna och Mo skolor målen medan resultaten vid Bergviksskolan är lägre. För övriga ämnen saknas uppgifter i kvalitetsredovisningen. Vid intervjuerna med lärare framkommer att bedömningar av om eleverna nått kursplanernas mål i övriga ämnen inte görs på något systematiskt sätt. Elever och föräldrar uppger att de inte känner till om eleverna nått målen i övriga ämnen.

Inspektörerna bedömer att skolan måste följa upp elevernas kunskaper i förhållande till kursplanernas mål att uppnå i årskurs 5 i samtliga ämnen.

Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers rätt till inflytande och påverkan.

Varken elever eller föräldrar anser sig ha fått information om vilka mål som eleverna ska nå upp till i de olika ämnena förutom svenska, matematik och engelska. Intervjuer visar också att inte heller lärarna är helt förtrodda med dessa.

Inspektörerna bedömer att skolan behöver förbättra kännedomen om målen för utbildningen i samtliga ämnen för såväl lärare som elever och föräldrar.

Utveckling och lärande relaterat till ämnesövergripande mål

I läroplanen och kursplanerna anges förutom målen att uppnå även ett antal mål att sträva mot. Dessa anger vilken inriktning undervisningen ska ha för att elever ska utveckla förmågor som exempelvis nyfikenhet, att arbeta självständigt och tillsammans med andra samt att kritiskt granska.

Skolan har inte gjort någon systematisk utvärdering av undervisningen när det gäller målen att sträva mot i läroplanen och kursplanerna. Inspektionen visar dock att undervisningen till stora delar styrs av målen att sträva mot och att eleverna ges många tillfällen att utveckla de ämnesövergripande kunskapskvaliteter som anges i läroplanen.

Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra uppföljning och utvärdering av undervisningen så att det säkerställs att eleverna ges möjlighet att utveckla de kunskapskvaliteter som anges i läroplanen och kursplanerna.

Normer och värden

I skolans uppdrag ingår även att ge elever de normer och värderingar som anges i läroplanen. I det uppdraget ingår bland annat att undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och att elevernas inflytande ska öka med ålder och mognad.

Bergviksskolan har inte gjort någon uppföljning eller utvärdering av i vilken utsträckning man fullgjort demokratiuppdraget. Inspektionen visar att eleverna kan välja mellan olika alternativ att arbeta med på lektionerna och lärarna uppger att de kan välja mellan olika arbetssätt. På skolan finns även forum som klassråd och elevråd.

Mo skola anger i sin arbetsplan att eleverna ska ges inflytande genom att delta i klassråd, elevråd och skolråd. I intervjuerna framkommer att eleverna har varit med och tagit fram skolan regler, de får vara med och bestämma vilka böcker de ska läsa och de kan även påverka hur de ska redovisa ett temaarbete.

Stråtjäraskolans elever uppger att deras möjlighet till inflytande är begränsad till att kunna välja mellan olika alternativ när man är klar med de av läraren bestämda uppgifterna. Det finns även en klassens halvtimme då eleverna får bestämma innehåll. Eleverna tror inte att de skulle kunna vara med och bestämma om olika saker i skolan.

Inte vid någon av skolorna har eleverna medverkat vid framtagandet av arbetsplan, kvalitetsredovisning eller likabehandlingsplan, vilket är ett krav enligt författningarna. Detta måste åtgärdas.

Inspektörerna bedömer att även om eleverna i varierande omfattning har möjlighet till inflytande bör alla tre skolorna förbättra arbetet med elevernas möjligheter till inflytande över såväl undervisningen som skolans arbetsmiljö.

Vidare ska eleverna ha en skolmiljö där ingen utsätts för diskriminering eller någon form av kränkningar.

I Bergviksskolans kvalitetsredovisning för 2006 konstateras att inget fall av mobbning varit uppe för behandling i mobbinggruppen. Vidare finns en redovisning av en "värdegrundsenkät" som eleverna i årskurs två och fem besvarat. Den är utformad på ett sådant sätt att den tar reda på om eleven utsatt andra elever för kränkningar, inte visat respekt och så vidare. Av den kan man utläsa att elever själva gjort bedömningen att de kränkt andra elever.

Vid intervjuer framkommer från såväl elever och föräldrar att kränkningar är vanligt förekommande. Lärarna tycker dock att det minskat på senare tid. Kränkningarna består ofta av tillmälen eller fysiskt som slag och knuffar. Kränkningar via sms och mail har blivit allt vanligare och mycket av detta sker även utanför skoltid.

I Mo skolas kvalitetsredovisning 2006 finns uppgifter om att det funnits ett fåtal fall av mobbning som behandlats av antimobbningsteamet. Resultatet av en undersökning som skolan gjort visar att det finns elever som inte har någon kompis. Elever som inspektörerna talar med uppger att det förekommer ganska mycket "mobbning" och att de upplever att lärarna inte uppmärksammar problemet tillräckligt. Eleverna uppger även att det händer att lärare uttalar sig nedsettande om barn som är annorlunda. Detta bekräftas också av föräldrar.

I Stråtjäraskolans kvalitetsredovisning för 2006 konstateras att inget fall av "mobbning" behandlats. Elever uppger dock att de känner till flera fall där elever utsatts för kränkningar av olika slag.

Inspektionen visar att kränkande behandling förekommer i olika omfattning i alla tre skolorna. Trots detta har inte skolorna dokumenterat att åtgärder vidtagits. Inspektörerna bedömer att skolornas arbete med att förebygga och åtgärda all diskriminering och annan kränkande behandling inte gett ett tillräckligt gott resultat, något som skolorna måste åtgärda. Inspektörerna vill här uppmärksamma skolorna på att användningen av begreppet mobbning kan vara begränsande för att upptäcka och åtgärda samtliga fall av kränkningar.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen ska utbildningen i samarbete med hemmen främja elevernas harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. Vidare ska verksamheten utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Alla som arbetar i skolan ska främja aktning för varje människas egenvärde.

Bergviksskolans arbetsplan saknas beskrivning av hur man har för avsikt att arbeta för att ge eleverna inflytande över undervisningen och skolmiljön. Det finns klassråd och elevråd som leds av rektorn och som till viss del ger eleverna inflytande över skolmiljön. Undervisningen planeras i huvudsak av läraren. Eleverna kan ibland få välja mellan olika aktiviteter eller i viken ordning de vill utföra uppgifter.

I Stråtjäraskolans arbetsplan finns en beskrivning av hur skolan har för avsikt att arbeta med uppdraget. Exempel på detta är att lyssna och ta till vara varje barns tankar och idéer samt ge eleverna inflytande över sitt arbete och skolans miljö. När eleverna arbetar med olika teman kan de i viss utsträckning påverka arbetssätt och arbetsformer men i huvudsak är det läraren som bestämmer hur det ska gå till. Vid intervjuerna framkommer det med tydlighet att eleverna och då främst

de äldre inte är vana att ta ställning och kunna argumentera för sin åsikt. Enligt rektorn hålls klassråd och det finns ett elevråd som rektorn leder.

I Mo skola har man enligt arbetsplanen valt att mer aktivt arbeta med elevinflytande via klassråd, elevråd och skolråd. Elevrådet leds av rektorn och i skolrådet finns representanter för både elever, föräldrar och lärare. På dessa råd behandlas olika teman som exempelvis regler och skolgården. Inspektörerna konstaterar att skolorna arbetar för att ge eleverna inflytande på olika sätt. Detta har dock inte lett till att eleverna upplever att de är delaktiga i skolans arbete varken när det gäller undervisningen eller skolans miljö. Då inflytande och ansvar är varandras förutsättningar måste arbetet med dessa två delar sammankopplas och ses som en helhet. Enligt den dokumentation som inspektörerna tagit del av finns en tydlig övervikt på elevernas ansvarstagande i förhållande till inflytande. Inspektörerna bedömer att skolorna bör utveckla elevernas möjlighet till inflytande över både undervisningen och arbetsmiljön.

Inspektionen visar att vid alla tre skolorna förekommer olika inslag för att ge eleverna attityder och värderingar som innefattar alla människors lika värde och acceptans för olikheter. Exempel på sådant är olika samtal om etik och moral, hur man ska vara mot varandra, att våga ta ställning och inte falla för grupptryck med åsikter som inte är accepterade i en demokrati. Som framgår tidigare i rapporten förekommer dock att elever känner sig kränkta i olika omfattning vid alla tre skolorna. Elever uttrycker också åsikter som att de som är dumma får skylla sig själva om de blir utsatta.

Inspektörerna bedömer att skolorna måste utveckla arbetet med att förankra de normer och värden som finns angivna i läroplanen (se vidare under avsnitt normer och värden).

Enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling (SFS 2006:67) råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och kränkande behandling av barn och elever. Lagens ändamål är att främja barns och elevers rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Huvudmannen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje verksamhet. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta åtgärder för att förhindra kränkningar. I likabehandlingsplanen ska åtgärder redovisas och den ska följas upp varje år och ingå som en del i kvalitetsredovisningen. Se Skolverkets allmänna råd för arbetet med att främja likabehandling (SKOLFS:2007:7).

Skolorna saknar likabehandlingsplaner. Det finns en likabehandlingsplan för hela skolområdet. Den kan dock inte anse uppfylla kravet om en plan för varje verksamhet. Som framgått tidigare i rapporten är förhållandena vid skolorna olika vilket gör att det är av yttersta vikt att varje skola gör en kartläggning av sin problematik och en planering för hur man ska arbeta för att uppnå kravet om att alla elever får en likabehandling oavsett de olika diskrimineringsgrunderna. Det är även av yttersta vikt att de som ska använda planen som ett stöd i sitt arbete är delaktiga i framtagandet så att planen blir det redskap den är tänkt att vara.

Inspektörerna bedömer att skolorna måste upprätta likabehandlingsplaner som uppfyller författningarnas krav. Likabehandlingsplanen är ett viktigt verktyg i

det målinriktade arbetet med att förebygga och förhindra diskriminering och andra former av kränkande behandling.

Rektorn ansvarar för att det finns ordningsregler för varje skola. Ordningsreglerna ska utarbetas och följas upp under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare. Alla tre skolorna har ordningsregler som är kända av eleverna. Vid Stråtjärna har dock inte företrädare för eleverna medverkat vid framtagandet. Vidare ska läraren tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen. Det varierar mellan klasserna om sådana regler finns.

Inspektörerna bedömer att skolorna har upprättat regler i enlighet med författningarna, men vill framhålla vikten av att företrädare för elever och föräldrar medverkar vid framtagandet.

Innehåll, organisation och arbetssätt

För genomförandet av de fastställda målen för utbildningen ska finnas en arbetsplan. Arbetsplanen ska utarbetas under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare. Både läroplan och nationella kursplaner ska ligga till grund för planeringen av undervisningen. I kursplanerna anges syftet med de olika ämnena som mål att sträva mot. Dessa mål anger vilka kunskaper skolan ska sträva efter att eleverna utvecklar och ska ligga till grund för vilken inriktning undervisningen ska ha. I kursplanerna anges mål att uppnå, dessa beskriver vad eleven minst ska kunna i slutet av femte respektive nionde skolåret. I det så kallade friutrymmet ska läraren använda sin yrkeskunskap och erfarenhet för att tillsammans med eleverna tolka målen, ta ställning till vilket stoff som ska väljas ut för att konkretisera innehållet samt ta ställning till hur man arbeta och organisera undervisningen.

Skolorna har arbetsplaner som beskriver hur skolan ska arbeta under året. I dessa finns angivet hur skolorna avser att arbeta utifrån målen att sträva mot i läroplanen och kursplanerna. Exempel på detta är hur man i Mo skola genom att arbeta i ”teknikverkstad” ger eleverna förutsättningar att utveckla tillit till sin egen förmåga och kreativitet. I Bergviksskolan tar man upp vikten av att eleverna får träna att reflektera och formulera ståndpunkter. I Stråtjärna skola lyfter man bl.a. fram att man ska använda varierande arbetssätt och laborativt material. Varken elever eller vårdnadshavare har dock medverkat vid framtagandet.

Vid alla skolorna arbetar man med teman av olika slag. Inspektörerna ser att detta väcker elevernas nyfikenhet och entusiasm. Det framkommer dock av eleverna att arbetssätten är ganska lika från gång till gång och att eleverna i ganska liten grad kan påverka val av tema eller hur det ska genomföras och utvärderas. De känner inte heller till vad det är de ska lära sig av de olika uppgifterna.

Inspektionen visar att undervisningen i skolorna i allt väsentligt tar sin utgångspunkt i de nationella styrdokument. Skolorna kan dock förbättra elevernas möjligheter till medverkan vid planering och utvärdering av undervisningen vilket förutsätter att målen fortlopande kommuniceras med eleverna.

Individanpassning och stöd

Enligt läroplanen ska undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevens fortsatta lärande och kunskapsutveckling.

Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. En förutsättning för att elev och vårdnadshavare ska kunna delta i upprättandet av planen är att de känner till målen.

Alla tre skolorna har upprättat individuella utvecklingsplaner. Inspektörerna har tagit del av några exempel från skolorna. Planerna från Bergviksskolan innehåller mål som utgår från målen att uppnå i kursplanerna i ämnena svenska, matematik och engelska. Övriga ämnen som tas upp är slöjd och idrott. I dessa ämnen saknas kopplingen till nationella mål. Där finns endast kommentarer som svårt att starta, jobbar bra och hur eleven ska jobba med detta. I exemplen från Mo skola saknas anknytning till målen att uppnå eftersom man utgår från målen att sträva mot. Dessa mål anger inriktningen på undervisningen och blir därmed svåra att använda som mål för eleven. I exemplen från Stråtjäraskolan finns ämnena svenska, engelska, matematik, naturorienterande och samhällsorienterande ämnena med. Det finns även något exempel där man fått med mål som eleven ska ha uppnått. Generellt konstaterar inspektörerna att de individuella utvecklingsplanerna saknar tydliga mål för eleverna som de ska nå i de olika ämnena. De ger heller ingen information om på vilket sätt undervisningen ska anpassas till den enskilde elevens utvecklingsbehov.

Elever och föräldrar upplever inte att arbetet med individuella utvecklingsplaner lett till att de vet vilka mål eleven ska nå i de olika ämnena.

Inspektörerna bedömer att skolornas individuella utvecklingsplaner bör förbättras gällande att sätta upp mål som utgår från kursplanernas mål och beskriva vilka insatser skolan ämnar vidta för att eleven ska utvecklas i riktning mot målen. Inspektörerna vill också påpeka den individuella utvecklingsplanen inte ska innehålla bedömningar av elevers egenskaper som trevlig, livlig, glad m.m.(se Skolverkets allmänna råd).

I författningarna anges att särskilt stöd ska ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Beslut om särskilt stöd ska fattas av rektor. Om det framkommer att en elev behöver särskilda stödåtgärder ska rektorn se till att behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd ska rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Vid upprättandet av detta ska eleven och elevens vårdnadshavare ges möjlighet att delta. Syftet med ett åtgärdsprogram är att ange med vilka metoder och medel skolan ämnar förändra undervisningen så att eleven ges förutsättningar att nå målen.

I första hand ges stöd inom klassens eller skolans ram. Varje skola har tillgång till specialpedagogisk kompetens. Gemensamt för skolområdet finns ytterligare resurser att tillgå vid behov. Det är i första hand läraren som ansvarar för att uppmärksamma behov av stöd och ta initiativ till upprättandet av åtgärdsprogram samt meddela rektor. Enligt såväl rektorn, lärare som föräldrar räcker inte resurserna till för att alla elevers behov av stöd ska tillgodoses. Särskilt när det gäller elever med mer komplicerade svårigheter och om hjälp utanför skolan krävs kan det ta lång tid innan stödet kommer till stånd.

Inspektörerna har tagit del av ett antal exempel på åtgärdsprogram. Dessa handlar företrädesvis om elevers beteende och målen att uppnå är i otydliga eller saknas helt. Generellt finns angivet vad skolan ska göra för att stödja eleven och i utvärderingen har även resultatet av insatserna analyserats.

Inspektörerna bedömer att skolorna har ett aktivt arbete med elever i behov av särskilt stöd och att åtgärdsprogram upprättas. Inspektörerna vill dock uppmärksamma skolorna på att på grund av att skolan inte har någon uppföljning av elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen finns en uppenbar risk att inte alla elever får det stöd de har rätt till i andra ämnen än svenska, matematik och/eller beteendestörningar. Rektors ansvarstagande för att alla elever i behov av särskilt stöd får detta tillgodosett bör förbättras.

Enligt rektor deltar alla elever i all undervisning utifrån sin situation och förutsättningar. Inspektörerna konstaterar att det råder oklarheter om utifall detta innebär att elever har en anpassning i studiegången eller ej. Inspektörerna vill här uppmärksamma skolan på vikten av att så långt möjligt anpassa undervisningen till elevens förutsättningar och behov och att det krävs ett särskilt beslut när detta inte längre är möjligt och eleven inte kan delta i all undervisning.

Under ovanstående rubrik har även elevvårdskonferens, särskild undervisningsgrupp, samt studiehandledning på modersmålet behandlats. Inspektörerna har bedömt att skolans verksamhet inom dessa områden uppfyller kraven utan att ge vidare kommentarer i denna rapport.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Läraren ska enligt läroplanen, utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn. I grundskoleförordningen finns bestämmelser om bland annat skyldigheten att genomföra utvecklingssamtal.

Vid skolorna sker en kontinuerlig uppföljning av elevernas kunskapsutveckling i svenska och matematik bland annat med stöd av olika test.

Vid alla tre skolorna hålls utvecklingssamtal varje termin. Föräldrar och elever får dock i begränsad omfattning veta hur elevens kunskapsutveckling förhåller sig till målen att uppnå i kursplanerna och då framför allt i årskurs 5. När det gäller ämnena svenska, engelska och matematik ges information främst om resultaten på nationella proven i årskurs 5. I övriga ämnen ges enligt vårdnadshavarna ingen annan information än om eleven är flitig, jobbar bra eller dylikt. Om eleven riskerar att inte nå målen får dock vårdnadshavare och elev kännedom om detta.

Inspektörerna bedömer att skolorna bör förbättra informationen till elever och vårdnadshavare om elevens kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Rektorn ansvarar för att en lokal arbetsplan upprättas samt för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och till målen i skolplanen och den lokala arbetsplanen.

Alla tre skolorna har aktuella arbetsplaner som i stort beskriver hur arbetet ska bedrivas för att eleverna ska ges förutsättningar att nå målen. Inspektörerna noterar dock att kunskapsuppdraget får litet utrymme och att fostransuppdraget framträder tydligare. Målen är yvigt formulerade och det finns inget i planen som beskriver hur arbetet ska utvärderas, vilket kan försvåra nästa steg i utvecklingsarbetet.

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. ska varje skola årligen upprätta en kvalitetsredovisning. Den ska fungera som ett led i den

kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser vidta för ökad måluppfyllelse. Kvalitetsredovisningarna har som syfte att bidra till att förverkliga utbildningens nationella mål samt att ge information om verksamheten och dess måluppfyllelse. Lärare, övrig personal och elever ska medverka vid utarbetandet av kvalitetsredovisningen och vårdnadshavarna ska ges möjlighet att medverka.

Alla tre skolorna har upprättat kvalitetsredovisningar för 2006. Dessa har varit styrda från kommunen så till vida att rubrikerna har varit fastställda och därmed har kommunen begärt att skolorna ska redovisa sina resultat inom vissa områden. Dessa har inte alltid varit i överensstämmelse med det arbete respektive skola prioriterat. Kommunens prioriterade områden har en otydlig koppling till det nationella uppdraget. Alla skolorna har inte heller redovisat det kommunen efterfrågat, exempelvis har kommunen efterlyst en redovisning av elevernas resultat i alla ämnen i årskurs 5, vilket ingen av skolorna redovisat. Elever och vårdnadshavare har inte heller medverkat i den utsträckning som förordningen föreskriver.

Inspektörerna bedömer att skolornas kvalitetsarbete bör förbättras. Sambandet mellan arbetsplan och kvalitetsredovisning bör vara tydligare. Mål, verksamhet, utvärdering och förbättringsåtgärder måste bilda en kedja för att verksamhetsutveckling ska kunna komma till stånd. Vidare bedömer inspektörerna att kvalitetsredovisningen inte uppfyller förordningens krav och då främst gällande att vara ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamhetens utveckling i förhållande till nationella mål samt elever och föräldrars medverkan.

Ledning och intern kommunikation

Den som är rektor ska ha pedagogisk insikt, förvärvat genom utbildning och erfarenhet. Särskilt ska rektor verka för att utbildningen utvecklas, och han eller hon har en särställning när det gäller att garantera elevernas rättssäkerhet. För att utöva sitt ledarskap ska rektor enligt skollagen hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan.

Rektorn för de tre skolorna, som tillträdde tjänsten våren 2006 har en utbildning som fritidspedagog och har nyligen påbörjat den statliga rektorsutbildningen. Han har ingen tidigare erfarenhet som rektor. Vid intervjun framkommer att han håller sig informerad om verksamheten vid skolorna dels genom regelbundna möten dels genom att ta del av skolornas läsårsvisa utvärderingar. Dessa är framför allt beskrivningar av hur verksamheten bedrivits och i mycket begränsad omfattning utvärdering av om arbetet lett till att uppsatta mål nåtts. Enligt egen utsaga besöker rektorn kontinuerligt lektioner. När det gäller elever som riskerar att inte nå målen och behöver särskilda insatser blir rektorn alltid informerad. Däremot får han inte information från lärarna om vilka kunskapsresultat som eleverna når i övrigt med undantag av resultaten på nationella proven. Rektorn deltar inte aktivt i framtagande av skolornas arbetsplaner. Vid upprättandet av kvalitetsredovisningar deltar han dock. Lärarnas uppfattning om rektorns ansvarstagande för uppföljning, utvärdering och utveckling av verksamheten varierar mellan skolorna.

Inspektörerna bedömer att rektorn är förtrogen med verksamheten men att det övergripande arbetet med att verka för skolornas utveckling av utbildningen bör förbättras.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som ska erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning

Elevens val ska enligt författningarna ge eleverna möjlighet att bredda och fördjupa sina kunskaper i ett eller flera ämnen. Vidare anges att undervisningen ska vara förenlig med målen i kursplanerna. Styrelsen för utbildningen ska besluta om urvalet av ämnen inom elevens val. Enligt den timplan som inspektörerna tagit del av är elevens val utlagt med 1,5 timmar per vecka i årskurserna 4 och 5 och två timmar per vecka i årskurs 6. Lärarna har i samråd med ansvarig rektor beslutat hur elevens val ska organiseras på respektive skola. Stråtjärna skola har schemalagt elevens val. Eleverna kan välja mellan bl.a. idrott och hälsa, bild, svenska och matematik. Bergviksskolan anordnar elevens val vid några heldagar då eleverna kan välja mellan ämnena svenska, matematik, musik m.fl. I Mo skola erbjuds eleverna att inom ramen för temaarbeten fördjupa sig inom olika ämnen.

Inspektörerna bedömer att skolorna erbjuder ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Beslut om urvalet av ämnen har dock inte fattats av styrelsen och att delegation saknas (se kommunrapporten).

En elev som har förälder eller vårdnadshavare med annat språk än svenska som modersmål, vilket utgör dagligt umgängesspråk för eleven ska ges möjlighet till undervisning i modersmålet som ett ämne (modersmålsundervisning) om eleven har grundläggande kunskaper i modersmålet.

Undervisning i svenska som andraspråk ska om det behövs anordnas för elever som har ett annat språk än svenska som modersmål, elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor i utlandet samt invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en eller båda vårdnadshavarna. Det är rektorn som beslutar om svenska som andraspråk ska anordnas i stället för undervisning i svenska.

Vid skolorna finns ett fåtal elever med annat modersmål än svenska. I inspektionen framkommer att det är osäkert om de elever som behöver och har rätt till får undervisning i svenska som andraspråk eller stöd i svenska.

Inspektörerna vill framhålla vikten av att rektorn gör en bedömning av om det finns elever som har rätt till undervisning i svenska som andraspråk och i så fall anordna detta och att de elever som har rätt till undervisning i modersmål erbjudas detta.

Personal

Skolans lärare ska ha en utbildning för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Om personer med respektive föreskriven utbildning inte finns att tillgå, får den som inte uppfyller kraven anställas för högst ett år i sänder.

I alla tre skolorna finns lärare med utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver med undantag av ämnet bild vid Bergviksskolan.

Rektorn ansvarar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter. Inspektionen visar att lärare och annan personal får kompetensutveckling. Skolorna saknar dock en plan för personalens kompetensutveckling som utgår från skolornas och individernas behov. Så gott som all kompetensutveckling anordnas centralt i kommunen. (se vidare kommunrapporten)

Inspektörerna bedömer att skolorna har lärare med utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Kompetensutveckling anordnas också i tillräcklig omfattning.

Lokaler och material

Inspektörerna har granskat resurser i form av böcker, skrivmateriel och andra hjälpmedel samt läromedel, datorutrustningen och lokaler. Inspektörerna bedömer att de materiella resurserna ger förutsättningar för att genomföra en tidsenlig utbildning utan att lämna ytterligare kommentarer i denna rapport.

Datum	Ort
2007-12-18	Stockholm

Anna Bergstedt Nordqvist

Märit Gunneriusson Karlström